

VASKRSENJE

Oktobar 1995. Sredina proleća u Buenos Ajresu. Dok se osećao slatki miris jakarande, hiljade fudbalskih navijača išlo je udarajući u velike bubnjeve i frenetično mašući zastavama ka stadionu Boke juniors, čuvenoj Bombonjeri. „Bombonjera” na španskom jeziku znači kutija čokolade, ali u tom prizoru nema ničeg slatkog ili uzdržanog. Gomile ljudi, poput divljaka kad ulete u čajdžinicu, narušavaju ovaj mirni nedeljni dan u gradu koji važi za najotmeniju od svih prestonica u Južnoj Americi. Muškarci, izuzev nekoliko žena i dece koji su takođe bili tu, što govori u prilog tome koliko ovaj sport još izaziva veliki strah kod ljudi, hodaju gologrudi i mašu majicama kao pokidanim lancima. Kreću se nemilosrdno i odlučno kao da idu u rat. Njihov vođa, Dijego Maradona, gleda ih odozgo, s krova dvospratnog autobusa, nepokolebljivih crnih očiju, kratko ošišane kose koja je ofarbana u ratničke boje navijača Boke i uzima mobilni telefon. Neki radio-izveštač, kome od histerije ponestaje glas, uporno ponavlja: „Dolazi naš idol, dolazi naš idol.” Pošto je prošla ledine i trošne kuće koje se ređaju duž reke Plate, pomahnitala povorka prolazi kroz špalir policajaca naoružanih dugim pendrecima, spremnih da svakoga trenutka upotrebe suzavac, krenu u juriš na masu i ovladaju tim prostorom.

Fudbalski teren okružuju visoka ograda od žice i duboki kanal, koji usmeravaju ali i naglašavaju strast navijača koji su počeli da popunjavaju tribine. La Bombonjera odjekuje što od eksplozija što od domaćih navijača koji lupaju nogama o tribine. To je opšti „ratni ples” koji svakog minuta postaje sve glasniji.

Na sredini terena nalazi se ogromna kutija, uvijena u ukrasni papir i zavezana ukrasnom vrpcom, koju je polako dovezao jedan kamion. Međutim, sve oči su uprte na plastiku u obliku dugačke kobasice iz koje izlazi Maradona i ostatak ekipe Boke juniors. Pozdravlja ga zaglušujući huk s tribina dok se on krsti i pobeđnički podiže ruke ka nebu. Navijači uzvikuju „Maradona... Maradona...” Spušta se jedan veliki balon na kome su ispisane reči „SREĆAN

TI POVRATAK, DIJEGO!” Za njih, *deskamisadose*¹, tj. odrpance koji nikada nisu izgubili veru, ovo je trenutak istinske magije. Njihov idol uzima loptu, s lakoćom je prebacuje s jedne na drugu nogu, diže je do brade, pa je opet spušta. A onda, dok je lopta još bila pored njega, preskače papirne trake koje sada već prekrivaju stadion uzduž i popreko i prilazi ogromnoj kutiji u kojoj se nešto kretalo. Usledila je još jedna eksplozija i kutija je prsnula kao komad dvopeka. Iz nje su iskočile Maradonine dve ćerkice obučene u boje Boke juniors. To je bio poklon iznenađenja od pravog majstora javnih proslava, Maradoninog najboljeg prijatelja, menadžera i noćnog kurira Giljerma Kopole. Izgleda da je nameravao povratiti uverenje da je žrtva kako bi odagnao noćne more.

Prošlo je skoro tačno petnaest meseci otkad je Maradona na sraman način napustio Svetsko prvenstvo u SAD nakon što je utvrđeno da je imao pozitivan nalaz na doping testu. Mnogi su pomislili da je u tom trenutku konačno došao kraj jedne karijere koja je bila podjednako prožeta uspesima i skandalima. Međutim, fudbalski bog se danas vratio na La Bombonjeru, prkosno pokazujući celom svetu da Maradonu nije moguće tako lako uništiti. Sasvim je očigledno da mu nedostaje neophodna brzina za driblanje protivničkih igrača i postizanje gola, ali je nesumnjivo da je još sposoban za skoro besprekorna dodavanja, kao i da odlično shvata smisao ove igre. Posle samo nekoliko minuta, on je uneo živost u nezanimljivu utakmicu pripremvši nekoliko prilika koje su fudbaleri Boke jednostavno morali iskoristiti i postići pogodak, ali tek su u poslednjem minutu utakmice konačno uspeli da postignu gol. Maradona nije učestvovao u toj akciji. Uprkos tome, njegovo učešće u utakmici bilo je toliko upečatljivo da nikome od 60.000 gledalaca na stadionu nije ni na kraj pameti da tvrdi da gol nije postignut njegovom zaslugom. Kada se lopta zarila u mrežu, Maradona se okrenuo i počeo da trči preko terena, pobedonosno podigavši ruke ka svojoj porodici, Kopoli i TV kamerama. Poslednji put kada je tako trčao ka nekoj kameri bilo je kada je postigao treći gol na utakmici protiv Grčke – to je bio njegov prvi gol na, po njega zlosrećnom, Svetskom prvenstvu. Danas, baš kao i tada, želi da kaže svima da je još najbolji i da ga nije lako pobediti. „Ole, ole, ole, ole, Dijego, Dijego”, uzvikuje publika na stadionu. Da, bog se vratio.

To vaskrsenje, koje se dogodilo baš ovde na La Bombonjeri nakon što su svi mislili da mu je konačno došao kraj, u stvari je podsećanje da se na kraju krajeva, Maradona kao pojava ne može razumeti odvojeno od zemlje u kojoj je rođen i odrastao. Jedino što je sigurno kada je reč o Maradoni jeste da će kada umre, bez obzira kako će umreti, njegova sahrana u Buenos Ajresu biti jednako veliki događaj kao i Evitina sahrana, a ljudi čak ni tada neće pove-

rovati da je umro. Koliko je Argentina luda za fudbalom, najbolje se može videti po vatrenim ritualima navijača Boke, od kojih mnogi potiču iz društvenog sloja siromašnih doseljenika koji su se mešali sa Indijancima, iz istog iz kojeg potiče i Maradona. Mnogi od njih žive i dišu za fudbal jer nemaju ništa drugo u šta bi verovali. Argentinska istorija je puna lažnih proroka.

Svaki argentinski fudbaler koji iole vredi, priznaje da je njegova najveća želja da jednog dana igra za Boku. Maradona je to rekao kad je bio veoma mlad, ali je otišao i korak dalje. On je priznao da je imao još jednu ambiciju: da osvoji Svetsko prvenstvo u fudbalu. Bio je napunio dvadeset godina kada je doprineo tome da Boka osvoji titulu prvaka države. Vratio se na La Bombonjeru nakon što je kao kapiten predvodio svoju ekipu do titule osvajača Svetskog prvenstva u fudbalu. Njegov izvanredan nastup 1986. na Svetskom prvenstvu u Meksiku doneo mu je titulu najtalentovanijeg fudbalera svih vremena. Visok samo 162 cm, sa snagom volje i telesnom ravnotežom koja mu je omogućavala da izdrži najrazličitije fizičke napore i prekršaje protivničkih igrača, u Maradoni su objedinjene veština i vizija Pelea i raznovrsnost Johana Krajfa. Međutim, Maradona je izgleda uvek bio van konkurencije. On je s jednakom lakoćom prkosio svrstavanju u bilo koju kategoriju, odbijao zahteve predsednika klubova i disciplinu na kojoj su insistirali treneri. U tome se i ogleda njegova jedinstvenost.

Maradona je postao omiljen među svojim sunarodnicima zbog toga što je slavu argentinskog fudbala proneo širom sveta. Za njegove sunarodnike, on je neko ko je nadoknadio mnoge propuste iz argentinske prošlosti. Osim što je Argentincima podario identitet, Maradona im je omogućio i da pobegnu od stvarnosti. Oni su u njegovom načinu igranja fudbala videli čistotu i nazvali je poezijom.

Maradona je svoju popularnost među širokim narodnim masama stekao zahvaljujući tome što je dokazao da je moguće postići uspeh i opšte društveno priznanje zahvaljujući samo prirodnom daru za fudbal. Legenda o genijalnom siromahu koji postaje bogat jer mu je sudbina namenila da uspe u životu, dirljivo počinje jednim prilogom iz filmskih novosti o tome kako se Maradona još kao dečak razmetao neverovatnom sposobnošću da vlada loptom na prašnjavim terenima u sirotinjskom predgrađu Buenos Ajresa. To je kasnije preraslo u mit o rođenom talentu koji je, iako odlučan u nameri da pobeđuje, i dalje povremeno u stanju da pokaže da je zaljubljen u fudbal. Kada je bio dobro raspoložen, Maradona je umeo da zaboravi šta je u međuvremenu postao i da samo izađe na teren i igra.

Postoji mnoštvo anegdota koje pokazuju da je Maradona postao univerzalni junak, i one obično više govore o zemlji iz koje je potekla anegdota,

nego o samom Maradoni. Na samom početku ove priče vredi ispričati dve od tih brojnih anegdota. U njima je naglašena razmera do koje je Maradona uspeo da izbriše kulturološke predrasude i državne granice. U prvoj anegdoti se govori o turistkinjama iz Argentine koje su prilikom posete piramidama uznemiravali neki Egipćani. Pošto su uzaludno zahtevale da ih ostave na miru, one su se našle na ivici očaja. Tada se jedna od njih setila da joj je brat, navijač Boke, pre nego što je krenula od kuće rekao da je Maradona jednom odigrao prijateljsku utakmicu na Srednjem istoku i pomogao da se tamo otvori fudbalska škola za mališane. Ta žena je pošto je zakoračila unazad, uzviknula: „Maradona!” Kada su čuli Maradonino ime, Egipćani su zastali i istoga trenutka promenili temu. Umesto o seksu počeli su da pričaju o fudbalu i posle nekoliko minuta dozvolili devojkama da u miru odu.

Druga anegdota govori o tome kako se Maradona vozio londonskom podzemnom železnicom, sa šeširom nabijenim na glavu i dugačkim kaputom s podignutom kragnom koja mu je prekrivala veći deo lica. Tokom jedne od njegovih retkih poseta Engleskoj, nakon što je održao predavanje u debatnom klubu studenata Oksfordskog univerziteta, po običaju je kasnio na avion kojim je trebalo da otputuje iz Engleske. Naime, jedan argentinski student koji je bio njegov domaćin i vodič, ubedio ga je da će brže stići na Hitrou podzemnom železnicom nego taksijem. Maradona je prihvatio njegov predlog pod uslovom da putuje prurušen jer se plašio da ga neko može zadržati, pa čak i napasti ako ga prepozna. Izgledalo je kao da će sve ići po planu. Međutim, kada su ih delile još samo četiri stanice od aerodroma, jedan putnik ga je prepoznao i svima jasno i glasno stavio do znanja da je Maradona prisutan u vozu. Istog trenutka, svi su se okrenuli ka njemu. Samo nekoliko sekundi kasnije, svi putnici iz vagona su se sjatili oko Maradone tražeći autogram. Većina su bili Englezi. Jedan od njih je rekao da nije zaboravio „Božju ruku”, ali da se takođe seća i kako je Maradona na istoj toj utakmici protiv Engleske postigao drugi gol koji je ušao u fudbalske anale kao jedan od najboljih pogodaka svih vremena.

Talenat predstavlja samo jedan deo priče o Maradoni. Mit o Maradoni kao o bogu, u tom delu sveta je podstican i iskorišćavan u ekonomske svrhe i zato što se želela postići nacionalna i regionalna posebnost. Još u početku karijere, Maradona je bio iskorišćavan u komercijalne i političke svrhe. Zahvaljujući njemu za transfere igrača izdvajaju se rekordni iznosi; počelo je da se širi sponzorstvo i naplata TV prava za prenos utakmica. To su bili ključni činiooci u sve većem prožimanju međunarodnog fudbala sa slobodnim tržištem. Postojalo je više razloga za Maradonin povratak u redove Boke. Poslovni dogovor vredan deset miliona dolara, koji je s televizijom sklopio

isti onaj biznismen koji je krajem 70-ih godina 20. veka prvi u istoriji potpisao sponzorski ugovor s jednim fudbalerom, stajao je iza Maradoninog povratka na fudbalsku scenu.

Maradona je izabrao da igra u zemljama gde je fudbal neraskidivo povezan s veoma strastvenim načinom vođenja politike i u kojima su pritisci medija na slavne fudbalere ogromni, zapravo ne shvatajući u potpunosti da je takvim svojim izborom bio primoran da igra ulogu koja nije bila vezana samo za sport kojim se bavio. Neki pojedinci koji su tvrdili da su iz sveta medicine, iskorišćavali su „mašinu za pravljenje novca”, kao što je Maradona, i zgrtali novac cinično se predstavljajući kako osobe koje rade na očuvanju njegovog zdravlja i života.

Za tragediju u Maradoninom životu u podjednakoj meri je zaslužna činjenica da je odrastao u siromaštvu. Kao sin prvenac još od malih nogu Maradona je imao obavezu da zarađuje novac za svoju porodicu. On je izabrao da tu obavezu ispuni igrajući fudbal, ali to mu nije ostavilo dovoljno vremena niti dalo dovoljno obrazovanja da se pozabavi drugim mogućnostima da zaradi novac. Jednom prilikom tokom sezone u kojoj je igrao za Boku, sedeo sam pored Maradoninih roditelja, Čitora i Tote i lično se uverio s koliko opsesije je njegova majka pratila svaki njegov potez na terenu.

U isto vreme, teško je zamisliti da Maradona može imati drugačije poreklo. Iz siromašnog predgrađa u kome je odrastao potiče njegova velika želja za uspehom, kao i donekle poremećen sistem vrednosti zasnovan na sujeverju i izgrađen na tome što se kroz život probijao dovijajući se na razne načine. Ipak, pitanje je da li bi Maradonin život imao potpuno drugačiji tok da je izabrao drugačije prijatelje i menadžere i da je svoju fudbalsku karijeru gradio u drugim zemljama. Odgovornost za njegove lične i profesionalne neuspehe koje je doživeo tokom čitave karijere u jednakoj meri snose „uži krug” njegovih prijatelja, neki njegovi savetnici, kao i lekari. Mnogi od onih koji su bili deo Maradoninog života izgleda da su pobrkali ulizištvo sa odošću dozvoljavajući mu da uživa u svojim nastranostima onda kada bi mu od veće koristi bila njihova dobronamerna kritika. Gledano sveobuhvatnije, česte Maradonine optužbe za licemerje koje je upućivao na račun određenih fudbalskih čelnika, nisu bile sasvim bez osnova. Mnogo puta su viši fudbalski zvaničnici, kada im je odgovaralo umeli da previde Maradonine karakterne slabosti, a zamerali su mu na istim tim slabostima onda kada su smatrali da mu je prošao vek trajanja. Veliku krivicu za to snose zvaničnici klubova u kojima je Maradona igrao, zatim selektori reprezentacije, Argentinski fudbalski savez (AFA), a ništa nije manja ni krivica FIFA – vladajućeg tela svetskog

fudbala. Njihova očigledna i najveća želja da Maradonu iskoriste u komercijalne svrhe nije uvek bila za dobrobit fudbala.

Uprkos tome, bilo bi nepošteno reći da je Maradona obična žrtva okolnosti na koje nije imao nikakav uticaj. U stvari, on je sâm sebi oduvek bio najgori neprijatelj i najbolji prijatelj. Urođena slabost karaktera značila je da nije bio u stanju da podnese pritiske koji su bili posledica njegovog bavljenja fudbalom i slave koju mu je ta igra donela. On ne može da podnese da ga neko iz mase dodirne, a s druge strane, pada u duboku depresiju ako pomisli da ga masa ignoriše ili da se čak okrenula protiv njega. Imao sam priliku da vidim Maradonu u najboljem izdanju kada je, u društvu jednog ili dvojice prijatelja pio sok ili jeo picu. Tada bi izgledao opušteno, u miru sa samim sobom i svetom, velikodušan i zabavan. Međutim, bio sam u prilici i da ga vidim u najgorem izdanju, mamurnog od lumpovanja tokom prethodne noći ili van sebe od besa nakon izgubljene utakmice, naprasitog i uobraženog, kako na konferencijama za štampu izigrava kralja pred mnogima koji su mu se divili. Možemo samo da nagađamo koliko bi se stvari odvijale drugačijim tokom da je umesto u Španiji, nastavio da igra fudbal u Engleskoj, kao što ga je svojevremeno savetovao Osi Ardiles. Možda u tom slučaju ne bi imao toliku potrebu da priča o stvarima koje nemaju veze s fudbalom. Moguće je da bi živeo mirnijim životom u kojem bi imao manje privatnih problema. Međutim, i britanski fudbal je pun protivrečnosti i iznenađenja, od problema koje je Pet Merson imao s drogom do kung-fu udarca kojim je Erik Kantona „častio” jednog gledaoca.

Sve u svemu, Maradona je ipak tipičan predstavnik svoje zemlje. Njegovo ponašanje je mešavina nedozrelih ideja koje nikada nisu potvrđene u praksi. Jedna britanska televizijska stanica je 1995. snimila o njemu dokumentarnu emisiju u kojoj je pokušala da ga predstavi kao radikalnog revolucionara, ali kada Maradona hvali Kastru, on to čini zbog toga što je, po njegovom mišljenju, on poslednji „pravi vođa koji ima muda”. Maradonini politički stavovi su tek nešto više od prostačkog vatrenog nacionalizma, zbog čega je popustljiv prema svakoj argentinskoj vladi, bez obzira koliko je njeno delovanje suprotno osnovnim moralnim načelima.

Engleski pojam fer pleja, u Argentini nije tako rado prihvaćen niti je popularan kao što je to *vivesa*. Ta reč doslovno znači „živahnost”, ali se koristi i kada se govori o prepredenosti, lukavstvu ili prevari, međutim, nikada u negativnom kontekstu. Junak argentinske kulture je izvesni gaučo po imenu Martin Fijero, koji provodi vreme tako što vara druge ljude i prolazi nekažnjen. Maradona je u jednom intervjuu koji je dao 1994. godine priznao da u njegovom karakteru ima mnogo više *vivese*² iz sirotinjskog predgrađa

Buenos Ajresa nego prostodušnosti i iskrenosti koja odlikuje žitelje argentinske provincije.

Drugi aspekt života jednog *viljera*, tj. stanovnika sirotinjske gradske četvrti, jeste odanost veoma uskom krugu međusobno čvrsto povezanih rođaka i prijatelja. To je, u stvari, jedna plemenska zajednica koja uspešno funkcioniše. Ona je oličenje prezira prema spoljnim institucijama. Stoga, ličnost kao što je Maradona, za javnost ostaje potpuno nepristupačna.

Njegove konferencije za štampu pažljivo su planirane. On daje samo polovične odgovore na pitanja novinara ili pak odgovara samo onda kada to želi. Kada se nađe licem u lice s predstavnicima medija, veoma pažljivo bira novinara s kojim će pristati na razgovor i otvoriti mu deo svoje ličnosti, ali i to radi veoma retko.

Sve ovo donekle objašnjava zbog čega njegova zavisnost od droge traje mnogo duže nego što se to u početku mislilo. On je sa zakašnjenjem priznao da je koristio droge kako bi prikrio do koje mere se njegov život raspadao. Uporno odbijajući da prizna da je zavisnik od droge, početkom 1996. pristao je na pažljivo planirani intervju za argentinski časopis *Gente*, koji se bavi društvenim temama. U tom intervjuu otkrio je neke detalje o tome kako se drogirao, kao i o promovisanju boljeg obrazovanja mladih naraštaja protiv korišćenja droge.

Maradona je više od četrnaest godina odbijao da razgovara na tu temu, pravdajući to stavom objašnjenjem da javnost treba da se bavi samo njegovim fudbalskim talentom. On je koristio slične argumente kada je odbio da govori o nekim drugim aspektima svog života koji nemaju veze s fudbalom, kao što je njegovo vanbračno dete koje je rođeno u Italiji ili njegova povezanost s napuljskom mafijom. Maradona bi bio u prilici da se odbrani od optužbi da se nije ponašao onako kako se ponašao. Drugim rečima, da nije dozvolio sebi da zaluta van granica svoje karijere profesionalnog fudbalera i postane deo sveta u kome se zahteva određen nivo društvene odgovornosti koju on nije bio u stanju da preuzme na sebe, niti je uopšte imao nameru da to učini.

Upravo se na tom polju života najbolje mogu uočiti Maradonine karakterne mane. Oni koja ga nekritički hvale, potežu za istom vrstom kritika koje koristi Maradona kada govori o određenim simbolima autoriteta, kao što su čelnici FIFA i njegovo svrstavanje na stranu obespravljenih. Istina je zapravo da je Dijego Maradona mnogo više vremena posvetio sebi kao delu Fifine svetske mašinerije za manipulaciju fudbalom nego veoma siromašnim komšijama svojih roditelja u kraju gde je nekada živio – Eskini i Vilja Fjoritu. Isto tako, više je vremena posvetio sebi i ostvarivanju prava na svoj način života,

nego tome kako da bude primer i uzor budućim naraštajima fudbalera koji mogu pasti u iskušenje da koriste drogu, da napuste decu za koju su obećali da će je lično odgajiti ili možda da povedeni njegovim primerom postanu deo organizovanog kriminala.

Možda je to simptom same komercijalizacije sporta ili možda previše očekujemo od fudbala, koji je najkomercijalizovaniji od svih sportova, ili pak fudbaleri previše očekuju od sebe samih. Nema sumnje da ova knjiga nikada ne bi ni bila napisana da nije tako. Ranije bi Maradona tiho otišao u istoriju kao još jedan fudbaler koji je opsednut sobom i ne baš inteligentan čovek, koji je uprkos tome, najbolji fudbaler svih vremena. Međutim, on je postao mit svoga vremena, idol milionima ljudi, a to sa sobom nosi i veliku odgovornost.

Jednu stvar Maradoni niko ne može da ospori – magične trenutke koje je podario toj igri, kao i način na koji je ta magija sputavana u određenim trenucima njegove karijere, zahvaljujući lošem suđenju, neprofesionalizmu protivničkih igrača i lošem vođstvu fudbalskih zvaničnika koji su morali postupiti bolje od onoga kako su to uradili. Ipak, Maradonina najveća i tragična greška jeste to do koje mere je on lično svojim izjavama i ponašanjem ovekovečio mit o svom statusu božanstva, ne shvatajući u dovoljnoj meri kolika je njegova odgovornost za sopstvene neuspehe. Maradona je isuviše često umeo da proćerda svoj talenat i tako uskratiti ne samo svojim navijačima već i samome sebi priliku da jednostavno i neometano uživaju u njegovom fudbalskom znanju, blagoslovenom i od samog boga.